

מסורת הש"ס

(א) לקמן 15: וס"ג: (ב) מביאנא פרישה ויקהל, (ג) יצמות 1: לג: סנהדרין לה: דף פב. כדכמות (ד) (פסחים ה: א) לקמן (ה) סנהדרין פב. (ובימות ג.) (ו) (שמות כב, 1) עשייתו הנה ומ"ס תורה לנכות כ"ה גי' רש"ל ואז"ל אלה רש"י ב"א לפרש לשון הפסוק ועשה אמת הנה ומ"ס מ"ש רש"י לפנותי ועיין לקמן קר: משמע גם כן מ"ש לפניה, (ח) [לקמן עג, 5] ובספוד"ר דגרי ונ"ל דגריסין, (י) [סוף פרשת ויקהל], (י1) [שמות לב, א] ו[כן קושיא מ"י ק"י גם למ"ד הכערה לחלק אמת ועי' מוס' בימות 1: ד"ה טעמא וכו' ובסנהדרין ל"ד"ה מושבות ומי' מנחל דבריהם היטב, ועי' מוס' לעיל כ. ד"ה משגי ותוספות לקמן קר. ד"ה מה לי ומ"ס מנחות נה: ד"ה אם ק],

מוסף רש"י

הבערה ללאו יצאת. שהיה בכלל לא מעשה כל מלאכה, חור והוציאה מכללו ופרט גם לא לעצמה, למר ק' שיהיה במיתם כ"ד כשאר מלאכות אלא נלאו זה נלכו (פסחים 10 ובכ"ז יבמות 1: וסנהדרין 10 ושם סב.) לחלק יצאת. שלא תחלה העשה גירענא או תמשה אמת מלאכות (הקיש אליה מה היא מיוחדת כסוג בשבת אינו חייב אלא אחת, דהא דא נלא איכא כבולא ומד כח, לפיכך פרט לא בפני עצמה להקיש אליה מה היא מיוחדת וחיובין עליה לעצמה (פסחים 88 ובכ"ז סנהדרין 10 ושם שאל: או: שלא תחלה אינו חייב עסקיה עד שחולט שבת בכל מלאכות, לכן יצאת כבערה מן הכלל לחלק, מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה ומייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה קל ופרט אב מלאכה וגו' (יבמות 88), ועשה נלמד לא כלל בלא מעשה ופרט בעצמה ואין דינן אותו בכלל ופרט. אי נמי הוי חריס וקזיר שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין דהוה ליה למיכתב חד: ס"ל לא פגערו נו'. וחריס וקזיר לדרשה אחרינא אי כר' עקיבא דריש ליה צעלמא (ר"ה דף ט.) לענין תוספת שביעית אי כרבי שמעאל [סם לענין שבת מה חריס רשות קרי קזיר שבת נלמד על קזיר העומר שדומה שבת: בכלל היסה. דלא מעשה כל מלאכה: לפקוש אליה. כל שאר המלאכות שנכללו עמה בכלל שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויא' מן הכלל ללמד לא נלמד על עצמו יא' כו': נלאו. שאין חייבין עליה כרת וסקילה: כאר מלאכות אלא מה שאמור בה:

מאי שנא רישא. דשגגת שבת חזון מלאכות לא מייחייב אלא אחת לכל שבת וסיפא דודון שבת ושגגת מלאכות חייב על כל מלאכה ומלאכה: **כאן מידיעה שבת הוא פורש**. רישא כי אמרו ליה שבת הוא פורש מן המלאכה ומכיר שחטא ועל כך הוא מציא קרבן הלכך שגגת שבת היא ועל השגתה הוא נרץ להציא: **כאן מידיעה מלאכות הוא פורש**. כי אמרי ליה שבת הוא לא פריש דהא נמי ידע וכי אמרי ליה מלאכה חשובה היא זו פריש הלכך על מניין המלאכות יציא: **כלום פריש משגגת אלא משום**. דכי אודעיה שבת הוא הכיר שחטא על המלאכות וכלום פריש ממלאכה כלומר ע"י ידיעת המלאכות אלא משום שבת דכי אמרו ליה מלאכות הן הכיר שחילל שבת: **חילוק מלאכות**. שגופי מלאכות מתחלקים לחטאות ואע"פ שזהעלם אחד: **מוס יומא**. מיתות הרבצ:

בצמון. לאפושזי קרבנות: **מה ס"ל**. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה⁽¹⁾: **דברים**. משמע תרי ה' לרבות חד הרי שלשה אלה בנגמטריא ל"ו הרי ל"ט: **ס"ל בחריש ובקזיר טצנות**. כלומר נלאו או תבערו הוה לן מילף מהאי אס לא שיש להשיב: **ועדיין אחי אומר על חריש וקזיר חייב ששים**. אס עשאן בזהעלם אחד שהרי הוציאם מן הכלל לחלקן לשמים ומשמע אזהרה לקזיר לעצמה ואזהרה לחריש לעצמה: **ועל כוונ אחס**. דבחדא מלאכה כלייניהו ומד לאו. ובדבר שהיה בכלל ויא' מן הכלל נלמד לא ללמך כו' לא דיינינן ליה דהוה ליה כלל בלא מעשה ופרט בעצמה ואין דינן אותו בכלל ופרט. אי נמי הוי חריס וקזיר שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין דהוה ליה למיכתב חד: **ס"ל לא פגערו נו'**. וחריס וקזיר לדרשה אחרינא אי כר' עקיבא דריש ליה צעלמא (ר"ה דף ט.) לענין תוספת שביעית אי כרבי שמעאל [סם לענין שבת מה חריס רשות קרי קזיר שבת נלמד על קזיר העומר שדומה שבת: בכלל היסה. דלא מעשה כל מלאכה: לפקוש אליה. כל שאר המלאכות שנכללו עמה בכלל שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויא' מן הכלל ללמד לא נלמד על עצמו יא' כו': נלאו. שאין חייבין עליה כרת וסקילה: כאר מלאכות אלא מה שאמור בה:

לחלק. כדאמרון מה הבערה מיוחדת: **ועשה מאחס מהנה**. האמור לענין חטאות הוה ליה למכתב ועשה אחת ולישמוק אייתר ליה שארף מ"ס דמאחת וכל מיצת מהנה לדרשה ודרוש הכי פעמים שכל מעשה עבירותיו חשוב אחת ופעמים שהוא קרוי הנה לשון רבים: **ואי"ר יוסי דרבי חנינא מ"ט דרבי יוסי**. כלומר מאי דריש ציה דאכתי מ' דמהנה ומ' דמאחת למאי תאח: **אחס מאחס**. אחת הוה ליה למכתב וכתיב מוסח וכן הנה ה"ל למכתב (הנה) [למדדרש פעמים שחיה הנה] וכתב מהנה וכן אמרי אחת והנה בלא מ"ס הכי פעמים אחת שהוא הנה שבת [אחת] לבדו הוא מחלל ויש כאן חטאות הרבה דאזלי בתר מלאכות ופעמים הנה שהיא אחת מלאכות הרבה עשה ואינו חייב אלא אחת דבהנך תרי גוויי איכא למשמע ועשה אחת ומייב הנה ואיכא למימר נמי הכי ועשה אחת הנה » עשייתו הו אחת אע"פ שהן הנה [ומציא א'] ומ"ס ימירה [דרוש הכין לרבות שהכותב שם משמעון דאע"ג שנמכוון לעשות תיבה גדולה הואיל ושתי אותיות הראשונות שם במקום אחר הן חייב והיינו מאחת מקצת המלאכה ולא כולה יציא חטאת: מהנה

ואומר ר"י דלא הו¹⁷ ג' כתובים¹⁸ מדלא כתביניהו או כולהו בלאו או כולהו פורש, נמצאת לכדרשנין בצמון¹⁹: **הבערה לאו יצאת**. וא"ת²⁰ (א) והא אינטריך למיכתב לא תבערו משום סיפיה דקרא דכתיב בכל מושבותיכם דדרשנין בצמון²¹: (דף 1: 1) ובסנהדרין (דף לה: 1) דאין רציחה דומה שבת²² ו²³ ל' דהוה מני' למיכתב בלישנא אחרימיא²⁴ ולא לכמוז לא תבערו ומשום דדרשנין בפ"ק (דף כ.) אכל אתה מצעירי²⁵ כו' לא הוה נרץ למיכתב לא תבערו²⁶: **באי טעמא דר' יוסי**. פ"י צקונט' כלומר דאכתי מ"ס דמאחת ומהנה למה לי ולשון מאי טעמא אינו משמע כן וגרסא לר"י דה"פ מ"ט דר' יוסי הא אינטריך קרא לשם משמעון ולאצות ולתולדות ומנא ליה דחייב על כל אחת ואחת ומפרש²⁷ דמאחת שם משמעון מהנה לאצות ותולדות ומ"מ מדסמכיניהו לדדי דרשנין אחת שהיא אחת²⁸: **שם**

כלל גדול פרק שביעי שבת

אם אינו ענין למויד דהא בתיב ב'. ואס תאמר ולימא אס אינו ענין למויד משום²⁹ דלטו בתרי קנטא קנטא ליה וי"ל דלי לאו קרא אחרינא³⁰ דמיימי' הוה מוקמינן ליה להאי קרא בצמיד ומות יומת †דברה תורה כלשון בני אדם אבל השתא דלא אינטריך למויד מוקמי

ליה ע"כ צשוגג³¹ ולחייב קרבן על כל א': **יבול שאם עשאן בוראם בהעלם אחד ב'**. ימיה³² א"כ מניינא דקרא דברים הדברים אלה הדברים למה לי כיון דלא אמת לחלק³³ ויש לומר³⁴ דנרץ למניינא לפי שיש מלאכות שאין חשבות³⁵ ואינטריך מניינא לאשמעינן דכולהו הויין³⁶ מלאכות להתחייב עליהן³⁷ ומיהו מממתניין דמ' מלאכות³⁸ דייק שפיר דזהעלם אחד חייב על כל אחת דלא הוה נרץ למניינא כיון דמני כולהו צהדיא ומיהו קסה לר"י דלקמן צהזורק (דף 15:) משמע דהאי מניינא אחיא לחלק דאמר הסם למימרא דמחייב רבי אמולדה במקום אב והמניא רבי אומר דברים הדברים אלה הדברים כו' ופ"י צקונטרס הסם דהכי פריך הואיל ומניינא לא אמת אלא לחילוק חטאות³⁹ ואי ס"ד דמחייב⁴⁰ אמתולדה במקום אב טובא ה"ל למימני ולפי מה שפירשנו דמניינא לא אמת אלא לאשמעינן דכולהו חשבות⁴¹ מלאכות להתחייב עליהם לא הוה פריך מדי וגרסא לר"י דגרס⁴² הכא כמו בצמילתא⁴³ דמניא הסם רבי נתן אומר לא תבערו אש למה נאמר לפי שנאמר ויקהל משה שומע אני שלא יא' חייב עד שיעבור מ"ס מלאכות תלמוד דאמר בתריס ובקזיר וכו'⁴⁴ והאמ"ל⁴⁵ אי לאו לא תבערו היא' דמניינא אחת למימר שאינו חייב על אחת או שמים עד שיעבור כל ל"ט וכיון דכתיב לא תבערו יליפינן מיניה דחייב על כל אחת בפני עצמה אס כן⁴⁶ מניינא אחת למימר⁴⁷ דל"ט דווקא הוה דחייב על כל אחת ואחת אבל אמולדה במקום אב לא והשתא מוכח שפיר צהזורק דרבי לא מחייב אמולדה במקום אב ואמי נמי שפיר להאי גירסא דקמני לפי שנאמר דברים הדברים וגו' יכול כו' דמשמע דמתוך קרא דהדברים הוה דמשמע ליה דאינו חייב עד שיעבור כולן וכן צ"פ דפסחים (דף 1:) לפי שנאמר לא יראה לך יכול הוה ויקבל פקדונות מן ההכריז אבל לגירסת הספרים מאי קאמר לפי

שנאמר⁴⁸ בלאו קרא נמי הוה אמרינן הכי כל כמה דלא נפקא לן חילוק מלאכות משום מקום: **ע"ד חרישה וקצירה חייב שתיים**. וא"ת מנא ליה דחייב שמים יומא דלא מייחייב אמריהו אלא אחת וי"ל משום דכתיב בתריס ובקזיר דמשמע תרי מיליא⁴⁹ מדלא כתב בתריס וקזיר: **וע"ד בוצ' אינו חייב אלא אחת**. פירש צקונט'⁵⁰ משום דהו ליה כלל בלא מעשה ופרט⁵¹ צעשה⁵² וקסה דכללל נמי כתיב צעשה וציוס השביעי טצנות⁵³ ועוד דגבי דא' ופרט דווקא הוה דאמרינן בפירק קמא דמו"ק (דף ג.) דלא דיינינן כשאין הכלל בשלון הפרט אבל לגבי דבר שהוא יא' מן הכלל לא אשכחן בשום מקום⁵⁴ ועוד דצמועד קטן איכא למ"ד דנין⁵⁵ וגרסא כפ' אחרון שפ' צקונט' דלא ילפינן מחריס וקזיר משום דהו שני כתובים הבאים כאחד⁵⁶ וכה"ג אמרינן בפירק ד' מיתות (סנהדרין פז: 1)⁵⁷ אבז ודעווי בכלל כל המכשפים היו⁵⁸ כו' ופריך⁵⁹ וליהו אבז ודעווי שני כתובים הבאין כא' ואס תאמר והכי יליף מלא תבערו כל שכן⁶⁰ דהו ג' כתובים הבאין כאחד ואין מלמתינ לכו"ע⁶¹ וכ"ת דאסין וקזיר דהו⁶² דא' לכדרדשנין בריש מו"ק (ד' 7.) מה חריש רשות⁶³ ג' כרס הוי הוה צעי' למילף מיניה מעיקרא לא תבערו. מנל דחייב להכי וליהי ילפינן מהצבעה ומהשתא אייתר ליה חריס וקזיר

רע"ט.⁶⁴ כח. גבי. מוס' ה"ל"ש. כח. ולמה יצאו. מוס' ה"ל"ש. 7. התם. מוס' ה"ל"ש. 17. דתקשי לן [ווינאם הבערה נמי ללמד על עצמה בלבד יצאתה. חי ה"רן. 17. אג קציר רשות יצא קצירת העומר שהיא מצוה. מוס' ה"ל"ש. 17. בכי האי גונא. מוס' ה"ל"ש. 17. הבאים כאחד. מוס' ה"ל"ש. 17. דיוקן דפליגניהו קרא דהבערה כתב בשלון לאו חורשי וקציר בלשון עשה גלי לן שלא יצאו שניהם ללמד, אלא הבערה לחוד יצאתה ללמד. רע"ט.⁶⁵ 17. או לתוספת שביעית או לדרוש על קצירת העומר שהיא דוחה שבת. רע"ט.⁶⁶ 17. והכי דרשנין ללאו או לחלק. מוס' יצמות 1: [נ"י שפ"א]. 17. [בגין] שריפת בח כהן. רע"ט.⁶⁷ [ו]הכי הוה מצי למכתב בכל מושבותיכם אי לא כתב מעיקרא לא תבערו. מוס' ה"ל"ש. 17. דדרשנין דמתיבב הבערה. מוס' יצמות 1: 18. לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם וכו' אי למיתב ב"ד לחור אחא. מוס' יצמות 1: 18. במדרות בית המוקד. מוס' סנהדרין לה: 18. [דחתם] מכס דריש מרדכי' מושבותיכם ולא תתיב מושבות. מוס' לעיל כ. ומכרבת לא תבערו שמעינן נמי דללאו יצאת או לחלק. מוס' ה"ל"ש. 18. ואויל דכולהו שמעינן מינה. מוס' ה"ל"ש. 18. והיינו דאמרינן דשמואל לא דריש האי סמיכות כי הכי דלא דריש ליה ר' נתן. רע"ט.⁶⁸

תורה אור השלם

1 ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יקיות כי כל העושה בה לא יחיה (ובפרשה הנפש יהוה מקרב עמיה: שבות לא 2 שש"ת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יקיה לכם קדש שבת שבתון ליו כל העשה בו מלאכה יקוּת: שבות לה ב 3 לא תבוערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת: שבות לה ג 4 וקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אֱלֹהִים אלה הדברים אשר צוה יי לעשות אתכם: שבות לה א 5 שש"ת ימים תעבדו ויבנים ויבשרו ימים תשבת כדריש הבקציר תשבת: שבות לה ב 6 דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות י אשר לא תעשינה וְעָשָׂה מאחת מהן: ויקרא ד ב

הגהות הב"ח

(א) גם כל העשה בו מלאכה:

מוסף תוספות

א. דאי במויד דהו מות יומת. חי ה"רן. ב. דכל העושה בו מלאכה יומת. מוס' ה"ל"ש. ג. לא הוה מפקינן ממכשעוניהו ומוקמינן ליה בשוגג [אלא]. מוס' ה"ל"ש.

א. דאי למימר. חי ה"רן. ג. אבז ומימנן דברה תורה דלשון בני אדם כיון דאפשר למימריהו. חי ה"ל"ש. 1. כן גירסת רש"י וי"ל רע"ט.⁶⁹ 1. ויאך אבזר לומר כן דאדורבה. רע"ט.⁷⁰ 1. [ו]למכתב מנינא היינו ללמד שהוא חייב ל"ט חטאות. רע"ט.⁷¹ דהכי פריכאנא לעיל (טס.) אבותיותיו ומשני דתנא מנינא לחלק. מוס' ה"ל"ש. 2. דלא דמי וכו' [ו]הכא איכא למימר. מוס' ה"ל"ש. א. יהוה אימנא דלא קציר אב. מוס' ה"ל"ש. [ונ"ע] שבת שן מן. יא. אבות. מוס' ה"ל"ש. ב. שצריך למנותם להשלים המנין. מוס' ה"ל"ש. ג. ולאמוערינן כמה חטאות אדם מתחייב אמולדה אחת. מוס' ה"ל"ש. ד. רבי. מוס' ה"ל"ש. 10. אבות. מוס' ה"ל"ש. 10. וכיון שביצאו חריש וקציר מן הכלל לחייב עליהם בפני עצמן ה"ה על כולם אם עשה אחת בפני עצמו חייב, וכן נמי אם עשאן כולם בהעלם אחד הוה כל אחת כמו בחריש ובקציר כיון דכתיבי בקרא בפני עצמן אם עשאן אם אחריהם חייב עליהן בפני עצמן. מוס' ה"ל"ש. 17. יתוא לקמן דמוכח מינה לרבי דלא מחייב אמולדה במקום אב דמטיקא. מוס' ה"ל"ש. 17. [ו]תוספת אבז דרשנין ללאו או לתוספת שביעית או לדרוש על קצירת העומר שהיא דוחה שבת. רע"ט.⁷² 17. [בגין] שריפת בח כהן. רע"ט.⁷³ [ו]הכי הוה מצי למכתב בכל מושבותיכם אי לא כתב מעיקרא לא תבערו. מוס' ה"ל"ש. 17. דדרשנין דמתיבב הבערה. מוס' יצמות 1: 18. לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם וכו' אי למיתב ב"ד לחור אחא. מוס' יצמות 1: 18. במדרות בית המוקד. מוס' סנהדרין לה: 18. [דחתם] מכס דריש מרדכי' מושבותיכם ולא תתיב מושבות. מוס' לעיל כ. ומכרבת לא תבערו שמעינן נמי דללאו יצאת או לחלק. מוס' ה"ל"ש. 18. ואויל דכולהו שמעינן מינה. מוס' ה"ל"ש. 18. והיינו דאמרינן דשמואל לא דריש האי סמיכות כי הכי דלא דריש ליה ר' נתן. רע"ט.⁷⁴

רע"ט.⁷⁵ כח. גבי. מוס' ה"ל"ש. כח. ולמה יצאו. מוס' ה"ל"ש. 7. התם. מוס' ה"ל"ש. 17. דתקשי לן [ווינאם הבערה נמי ללמד על עצמה בלבד יצאתה. חי ה"רן. 17. אג קציר רשות יצא קצירת העומר שהיא מצוה. מוס' ה"ל"ש. 17. בכי האי גונא. מוס' ה"ל"ש. 17. הבאים כאחד. מוס' ה"ל"ש. 17. דיוקן דפליגניהו קרא דהבערה כתב בשלון לאו חורשי וקציר בלשון עשה גלי לן שלא יצאו שניהם ללמד, אלא הבערה לחוד יצאתה ללמד. רע"ט.⁷⁶ 17. או לתוספת שביעית או לדרוש על קצירת העומר שהיא דוחה שבת. רע"ט.⁷⁷ 17. והכי דרשנין ללאו או לחלק. מוס' יצמות 1: [נ"י שפ"א]. 17. [בגין] שריפת בח כהן. רע"ט.⁷⁸ [ו]הכי הוה מצי למכתב בכל מושבותיכם אי לא כתב מעיקרא לא תבערו. מוס' ה"ל"ש. 17. דדרשנין דמתיבב הבערה. מוס' יצמות 1: 18. לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם וכו' אי למיתב ב"ד לחור אחא. מוס' יצמות 1: 18. במדרות בית המוקד. מוס' סנהדרין לה: 18. [דחתם] מכס דריש מרדכי' מושבותיכם ולא תתיב מושבות. מוס' לעיל כ. ומכרבת לא תבערו שמעינן נמי דללאו יצאת או לחלק. מוס' ה"ל"ש. 18. ואויל דכולהו שמעינן מינה. מוס' ה"ל"ש. 18. והיינו דאמרינן דשמואל לא דריש האי סמיכות כי הכי דלא דריש ליה ר' נתן. רע"ט.⁷⁹

רו' יוסי מרדכיב ועשה מאחת מהנה, דריש ועשה מאחת, פעמים שהוא חייב אחת על כולן וזהו היודע עיקר שבת מהנה, פעמים שהי"ב על כל אחת ואחת.